

Vendast má

Oddagrein

VIT hava fleiri ferðir her mælt donsku stjórnini til at broyta støðu í spurninginum um dómarakanning. Nú tykist ikki mætari enn, at jú longri liður, jú meira talar fyri dómarakanning. Vit hava jú áður víst á grundir fyri at velja dómarakanning fram um aðra kanning, so eingin orsök er at endurtaka allar tær grundirnar her.

MEN vit hava fingið tvær grundir afturat, ið tala fyri dómarakanning og sum vit ikki hava nevnt áður. Vit hugsa um allar tær mytur, ið eru farnar at stinga seg upp í fjølmiðlunum og manna millum. Hesar mytur tæna ongum endamáli og eru bert til skaða fyri donsku stjórnina eins og fyri landsstýrið. Eisini hugsa vit um hetta, at spurningurin um dómarakanning ikki eftirhondini fullkomuliga dominerar øllum politiskum lívi í Føroyum. Tað tykist, sum landsstýrið er læmt av hesum spurningi. Hetta er nóg ringt í sjálvum sær, men hvat verri er, er, at tað tykist sum ávisir samgongumenn gera sær dælt av hesari støðu. Stutt sagt: jú longri tíð gongur, jú verri gerst støðan í samgonguni og minni kemur av skafti og alt Føroya fólk liður undir atgerðarloysi landsstýrisins.

SOSTATT talar alt framvegis fyri dómarakanning og landsstýrið eigur at streingja hart á stjórnina um at ganga føroyingum á mæti. Eitt annað er so tað, sum triggir ungir søgu- og samfelagsfrøðingar vístu á í Sosialinum leygardagin og tað er, at eingin dómarakanning loysir okkara trupulleikar. Trupulleikarnir eru partvís av búskaparligum og partvís av politiskum slag. Hesar trupulleikar kunnu vit bert loysa politiskt. Samgongan er vald at finna hesar politisku loysnirnar, sum krevja stórar broytingar innan vinnulív, umsiting og tøkni. Endamálið við øllum hesum er at fáa føroyingar aftur í arbeiði. Hetta hastar veruliga nú og eigur landsstýrið tí at leggja alla orku í at fáa dómarakanningina frá hondini, so lammilið kann verða lekt og landsstýrið og tess fýrisiting sleppa til verka.

viðmerking

Danska bankaeftirlitið hevur rikið politikk í Føroyum

– Veruleikin er, at vit verða stýrdir av dønum, serliga í peningamálum, men tá ið rokningin skal gjaldast verður hon við ymskum snildum og politiskum trýsti hongd um hálsin á føroyingum

Tá ið lögtingsmál nr. 16 um at avtaka figgingargrunnin frá '92 var til 2. viðgerð á tingi 7. februar, skrivar figgjarnevndin í álitið, at tað er ivasamt, um føroyingar einsamallir áttu at havt gildið tær 2,7 milliardir, sum settar vórðu í figgingargrunnin og harvið hongdar um hálsin á føroyska skattaborgaranum. Nevndin visir á, at ívin í hesum máli er, at peningamál eru eitt felagsmál og so-statt ikki yvirtikið mál.

Björn á Heygum, lögtingsmaður og lögfrøðingur, var fyrstur at taka orðið. Hann las upp úr lógini um skráseting av vinnuvirksemi í Føroyum, har tað stendur, at fyri at skráseta virksemi í Føroyum, skal meirilutin av nevndini vera fastbúgvandi í Føroyum.

Hetta er galdandi bæði fyri partafeløg og eitt nú umtalaða figgingargrunn, sum í endamálsgræini bert skuldi hava virksemi í Føroyum.

Í tí gomlu lógini stendur, at meirilutin skal vera fastbúgvandi »her í landet«, t.v.s. at hetta er sama orðaljóð.

Um eingin treyt var fyri, har ið ríkinum meirilutin búði, so hevði sjálvandi staðið í lógini fastbúgvandi

»í ríkinum...«

Danir vilja valda, men ikki gjalda

Eg tók eisini orðið undir 2. viðgerð av hesum máli og vísti á tað, sum eg alla tíðina havi sagt um hesi viðurskifti, nevniliga at peningamál eru eitt ríkismál, sum er stýrt av einum donskum bankaeftirliti.

Eftir mínum tykki er líkt til, at hetta danska bankaeftirlit hevur rikið politikk í Føroyum, tá ið teir ongantið fyrr hava viljað sett peningastovnunum stólin fyri hurðina. At hetta hevði havt fingið politiskar fylgjur nógvr fyrr, er púra greitt.

Veruleikin er tann, at vit hava higartil verið stýrdir av dønum, serliga tá ið talan er um peningamál, men tá ið rokningin skal gjaldast, verður hon við ymskum snildum og politiskum trýsti hongd um hálsin á føroyska skattaborgaranum.

Tað eru eisini danskir figgjarfrøðingar, sum hava víst á tað sama, at um bankarnir skuldu verið bjargaðir av tí almenna, so áttu føroyingar bert at gildið 1/124 part av hesum 2,7 miljardunum, sum hetta higartil hevur kostað føroysku skattaborgaranum. Skuldi bjargingin verið gjørd á

vanligan hátt, var tað sjálvandi móðurbankin hjá Føroya Banka, sum skuldi gildið.

Eingin ivi

Tað kann tí tykjast lógið, at tað skal vera ein samd figgjarnevnd, sum ger tað til eitt ivamál um, hvør skal gjalda. Tað er sálarklárt, at soleiðis sum okkara peningamál eru skipað, áttu vit sum nevnt bert at gildið 1/124 part av 2,7 miljardum krónum.

Hetta visir bert, hvussu undirbrodd figgjarnevndin er í hesum máli.

Eg trúgvi meira uppá lögfrøðingin í tinginum enn uppá »gummi-juryina« hjá Finnoga Arge og figgjarnevndini.

Hetta fekk eisini sambandsmannin, Paula Ellefsen, at taka orðið. Tað, sum hann segði, stóð prentað í Dimmalætting nakrar dagar seinni.

Tað, sum kann undra er, hví hetta orðaskifti varð sensurerað, bæði av Dimmalætting og Sosialinum og so eisini av útvarpi og sjónvarpi, sum vóru til staðar.

Hvat er at krógva í hesum máli? eru fjølmiðlarnir í Føroyum eisini undirbroddir?

Sambært lógini um skráseting er meirilutin í figgingargrunninum sum nevnt ikki valdur sambært galdandi lóg.

Tað kann tí vera ein stóruspurningur, um Richard Mikkelsen saman við sínum danska meiriluta hevur havt heimild at umsita henda pening, sum er læntur uppá hálsin á føroysku skattaborgaranum. Og tað er júst nú, lótan er at vísa dønum á tann órætt, sum er farin fram, serliga í sambandi við avtaluna frá oktober 1992, tá ið figgingargrunnurin varð settur á stovn. Sambært lógini um vinnuvirksemi í Føroyum er tað sálarklárt, at grunnurin skuldi verið skrásettur í Føroyum, tí endamálið grunnsins var at skjóta pening inn í føroyskar peningastovnar.

Hetta er ein av nógvum orsökum til, at danska stjórnin ikki vil hava nakra dómarakanning av hesum viðurskiftum.

Hetta er bara eitt av prógvunum fyri, hvussu stjórnin fyrst í oktober mánaði 1992 trýsti tásitandi landsstýri at gera eina avtalu, sum var og er í stríð við galdandi lóg. Harafturat hava teir sjálvir kravt, at henda lóg varð endurskoðað í 1993.

Heini O. Heinesen,
løgtingsmaður

lesarabrøv

Eiga fjølmiðlarnir lut í kreppuni?

At fjølmiðlarnir hava stóra ávirkan og stórt vald er ikki nakað nýtt. Hetta varð aftur staðfest herfyri, tá ein kendur danskur blaðmaður í samrøðu við útvarpið segði, at treytin fyri at føroyingar kunnu fáa eina dómarakanning er, at føroyingar klára at halda ta donsku pressuna til eldin og sum nú, vera aktivt og positivt í parti við sær.

Tann, sum hevur stórt vald, hevur eisini stóra ábyrgd. Hetta ger seg ikki minni galdandi í einum lítlum samfelag, har alt er meira viðkvæmt. Av tí sama verða krøvini til okkara fjølmiðlar tað størri. Hetta eru krøv, sum lesarin/lurarin setir fjølmiðlunum, men so sanniliga eisini krøv, sum miðlarnir eiga at seta sær sjálvum.

Vit, sum gjalda nógvan skatt, og sum beinleiðis og óbeinleiðis gjalda miðlunum, hava rætt at seta miðlunum krøv. Eitt av hesum krøvum er, at arbeiði teirra er objektivt og hevur eina ávísu dýpd. Tað

ræður ikki um at seta hin spurda fastan ella gera hann illa við, men heldur at koma fram til tað sanna og rætta. Alt ov ofta hoyra vit útvarps- og sjónvarpsfólk, ið royna at snara samrøðum, soleiðis at tað, sum sagt verður, fær annan tyding. Heldur enn at leita eftir tí sanna, verður lagt eftir at fáa viðkomandi »at tabe ansigt«. Hetta, at fáa sett hin spurda fastan, tykist at hava meira virði heldur enn at leiða samrøðuna, so fakta kemur fram. Tað er eisini ferð eftir ferð, at vit hoyra, at tann, ið verður spurður, vindur tilmála-fólkið so um litalingur, at hann sleppur útán at koma nærðis nógurum svári upp á setta spurningin. Eitt dømi um undantak frá hesum er m.a. Bogi Godtfred. Hann vendir aftur og tráspyr, tá spurningurin ikki verður svaraður. Spurningarnir til Richard Mikkelsen í sjónvarpinum her fyri eru gott dømi um hetta sama.

Seinast vit frættu frá rættarsakini um Skálafjall, hevði blaðkvinnan Randi Jacobsen eina frásøgn í Sosialinum. Hon greiddi frá, at Alfred Petersen, fulltrúi í Tinganesi, hevði sent Kristoffer Thomassen, lögtingsskrivara, tilfar at byta út í figgjarnevndini. Sjálvt um Alfred triggjar ferðir ringdi til Kristoffer, avvisti hesin tilfarið og segði, at hetta skuldi Alfred ikki blanda seg uppí. Tá Alfred hevði fingið váttað frá figgjarnevndarlunum, at teir ikki høvdu fingið tilfarið, klagði hann Kristoffer Thomassen fyri Landsstýrinum. Her steðgar Randi! Vit fáa ikki at vita, hvat víðari hendi við klaguni!

Eg havi nú ínakrar vikur biðað eftir meira um klaguna hjá Alfredi Petersen. Men her kemur einki. Vit kunnu so spyrja hví? Er blaðfólkið ov vánaligt ella leiðslan ov dølsk? Hetta er eitt tyðiligt dømi um eina snørkandi føroyska pressu. Tað er so rimiligt, at blaðfólkið skuldi kannað

henda spurning nærri. Hvat gjørdi landsstýrið við klaguna? Hvarjar fylgjur fekk hetta fyri lögtingsskrivaran? Og ikki minst, hvarjar positivar fylgjur kundi hetta ikki fingið, um menn vaknaðu úti í Tinganesi, tá klagan kom? Kanska vit ikki vóru vassað so langt út, sum vit í dag eru.

Vit – Føroya fólk – hava krav uppá, at blaðfólkið fylgir málinum. Ikki minst einum máli, ið blaðið sjálvt visir á í eini frásøgn. Tá livir blaðið upp til tey krøv og ta ábyrgd, sum blaðið hevur í samfelag okkara í dag.

Í mínum huga hevur Sosialurin verið nógur av varin at borað og víst á inni á egnum øki, t.v.s. hjá teimum samgongum, sum Javnaðarflokkurin hevur verið í – serstakliga í 80 og 90'um. Hetta er ikki einans blaðstjóranum fyri at lasta, men so sanniliga eisini sjálvum blaðfólkunum.

Jákup Lindberg